T.C. SANAYİ VE TEKNOLOJİ BAKANLIĞI

#YEREL KALKINMA HAMLESİ

ÇUKUROVA KALKINMA AJANSI

Aladağ

İlçe Gelişim Raporu

2025

İçindekiler

1. GİRİŞ 1
1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı 1
1.2. İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı) 1
2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR 4
2.1. Tema 1: Ulaşım ve Altyapı 4
2.2. Tema 2: Tarım ve Hayvancılık 5
2.3. Tema 3: Madencilik, Ormancılık ve Doğal Kaynaklar 6
2.4. Tema 4: Turizm ve Yöresel Ürünler 8
2.5. Tema 5: Sosyal Kalkınma 9
3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ 12
3.1. Tema 1: Ulaşım ve Altyapı 12
3.2. Tema 2: Tarım ve Hayvancılık 12
3.3. Tema 3: Madencilik, Ormancılık ve Doğal Kaynaklar 13
3.4. Tema 4: Turizm ve Yöresel Ürünler 14
3.5. Tema 5: Sosyal Kalkınma 15
4. SONUÇ VE ÖNERİLER 16
4.1. Genel Değerlendirme 16
4.2. Stratejik Gelişme Eksenleri 16
4.3. Stratejik Projeler 16
4.4. Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi 17
4.5. İzleme ve Sonraki Adımlar 18

Şekiller Listesi

Şekil 1: Aladağ ilçesinin konumu 2
Şekil 2: YER-SİS bütünleşik ağ ilişkileri analizinde Aladağ 2
Şekil 3: Aladağ nüfus değişimi 3
Şekil 4: Aladağ'ın İlçe SEGE sıralamasındaki değişimi 3

Tablolar Listesi

Tablo 1: Yıllar itibarıyla SEGE sıralaması 3
Tablo 2: Aladağ tarım ve hayvancılık göstergeleri 5
Tablo 3: Bal Ormanları ve Orman Parkları 7
Tablo 4: Aladağ'ın turizm türleri ve turistik odak noktaları 8
Tablo 5: Öğrenci, öğretmen, derslik ve okul/kurum sayıları 10

Resimler Listesi

Resim 1: Aladağ'ın sedir ve karaçam ormanları 6
Resim 2: Akören Kilisesi kalıntıları- Başkanın Çardağı seyir noktası 8
Resim 3: Meydan Yaylası Eko-Turizm Alanı - Küp Şelalesi 8
Resim 4: Andız pekmezi -zahter/dağ kekiği 9

1. GİRİŞ

1.1. Raporun Amacı ve Kapsamı

Aladağ ilçesinin mevcut durumunun doğru analiz edilmesi, ilçenin mevcut sorunlarına yönelik çözüm önerileri geliştirilmesi, ekonomik ve sosyal kalkınma sürecine katkı sağlanması ve ilçenin sahip olduğu potansiyelin ortaya çıkarılmasına yönelik bir yol haritası oluşturmak amacıyla, Çukurova Kalkınma Ajansı öncülüğünde Aladağ Kaymakamlığı ve Aladağ Belediyesi iş birliğiyle bir ilçe gelişim planı çalışması yürütülmüştür. Bu çerçevede, Aladağ İlçe İvmelendirme Çalıştayı 16 Ekim 2025 tarihinde Aladağ'da gerçekleştirilmiştir. Çalıştay kapsamında, ilçenin sosyal kalkınma, tarım ve hayvancılık, madencilik, ormancılık, turizm, ekonomi ve altyapı başta olmak üzere temel gelişim alanlarında karşılaşılan sorunların tespit edilmesi ve bu alanlara yönelik uygulanabilir proje önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Kaymakamlık, Belediye ve ilçe müdürlükleri ile muhtarların ve yerel üreticilerin katılımı, tespitlerin ve önerilen projelerin yerel gerçekliğe dayanmasını sağlamıştır.

Çalıştaydan elde edilen bilgi ve bulguların araştırma ve incelemelerle bütünleştirildiği İlçe Gelişim Raporu iki ana eksende yapılandırılmıştır. Birinci eksende, çalıştay çıktıları ve saha gözlemlerinden hareketle belirlenen beş tema altında ilçenin mevcut durumu, sorunları ve ihtiyaçları ortaya konulmakta; ikinci eksende ise aynı temalar altında proje ve faaliyet fikirleri sunulmaktadır. Tespit edilen her sorun alanının uygulanabilir müdahale önerileriyle eşleştirilebilmesi için Bölüm 2'deki sorunlar kodlanmış, Bölüm 3'teki öneriler ve Bölüm 4'teki eşleştirme tablosu aynı kodlara atıf yapmaktadır. Kod önekleri şöyledir: **A** – Ulaşım ve Altyapı, **H** – Tarım ve Hayvancılık, **M** – Madencilik, **O** – Ormancılık ve Doğal Kaynaklar (M ve O önekleri Tema 3 kapsamındadır), **T** – Turizm ve Yöresel Ürünler, **S** – Sosyal Kalkınma. Proje kodları “P-” önekiyle aynı harfleri kullanmaktadır (ör. P-A1).

1.2. İlçenin Kısa Tanıtımı (Tarihçe, Coğrafi Durum, Demografik Yapı)

Adana şehir merkezine 98 km uzaklıkta yer alan Aladağ'ın doğusunda Kozan ilçesi, güneyinde İmamoğlu ve Karaisalı ilçeleri, batısında Pozantı ilçesi ve kuzeyinde Niğde ile Kayseri illeri bulunmaktadır. İlçenin yüzölçümü 1.347 km², denizden yüksekliği ise 921 metredir. İlçenin kuzey kesiminde Toros Dağları'nın Aladağlar adıyla anılan bölümü yer almakta olup iklimi karasal iklim karakterindedir. Eskiden Karaisalı ilçesine bağlı "Karsantı" beldesi iken 1987 yılında Karaisalı ilçesinden ayrılarak Aladağ adıyla fiilen ilçe statüsüne kavuşmuştur.

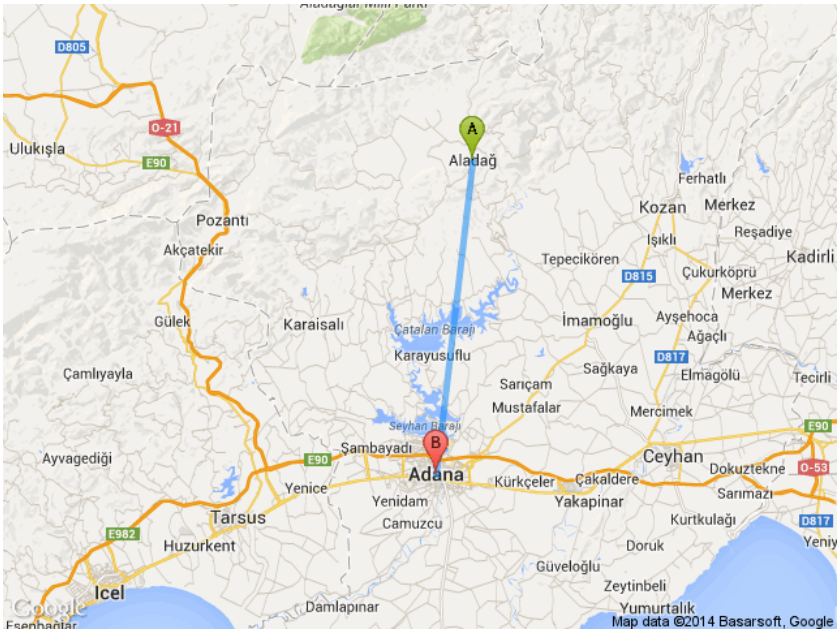

Şekil 1: Aladağ ilçesinin konumu

İlçe coğrafi açıdan dağlık bir bölgede yer aldığından tarımda verimlilik düşüktür. Madencilik sektörünün yoğunlaştığı ilçede en önemli geçim kaynağı madencilik iken; ilçenin coğrafi konumu ve bitki örtüsü dikkate alındığında bunu ormancılık ve tarım izlemektedir. Aladağ, Türkiye'nin en önemli krom cevheri yataklarından birine ev sahipliği yapmakta olup bu durum ilçe ekonomisinin belirleyici unsurlarından biridir. Aşağıdaki YER-SİS analizinde de görüleceği üzere Aladağ'ın ekonomik ve sosyal ilişkisinin en yoğun olduğu yer Adana merkezdir.

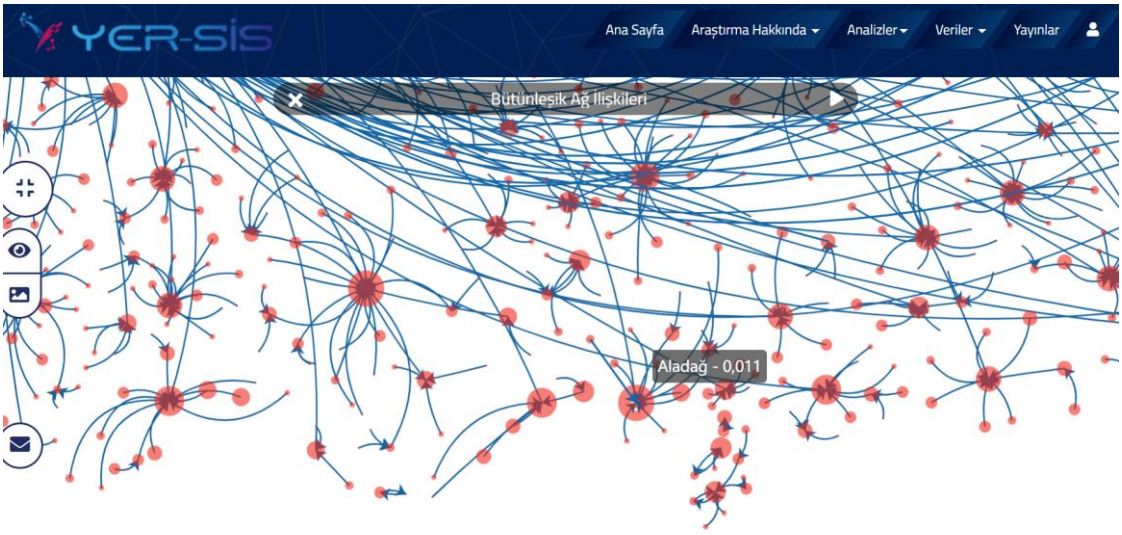

Şekil 2: YER-SİS bütünleşik ağ ilişkileri analizinde Aladağ

2024 yıl sonu itibarıyla 8.492'si erkek, 7.698'i kadın olmak üzere toplam ilçe nüfusu 16.190 kişidir. İlçede 31 mahalle bulunmaktadır. 65 yaş ve üzeri nüfus toplam nüfusun %27'sini oluşturmakta olup ortalama yaş 46,5'tir; Türkiye'de 65 yaş ve üzeri nüfusun oranının 2024 yılında %10,6 olduğu dikkate alındığında, ilçedeki demografik yaşlanma Türkiye ortalamasının belirgin biçimde üzerindedir. Nüfusun yıllar içindeki değişimini gösteren Şekil 3'e bakıldığında, 2009'dan itibaren yavaş ancak sürekli bir düşüş eğilimi olduğu görülmektedir. 2018 ve 2023 yıllarında geçici sıçramalar yaşanmakla birlikte nüfus 2024 yılında 16 binler seviyesinde kalmıştır. Yaz aylarında yayla göçüyle birlikte ilçede yaşayan nüfus önemli

ölçüde artmakta, bu mevsimsel hareketlilik altyapı ve hizmet sunumu üzerinde ilave baskı oluşturmaktadır.

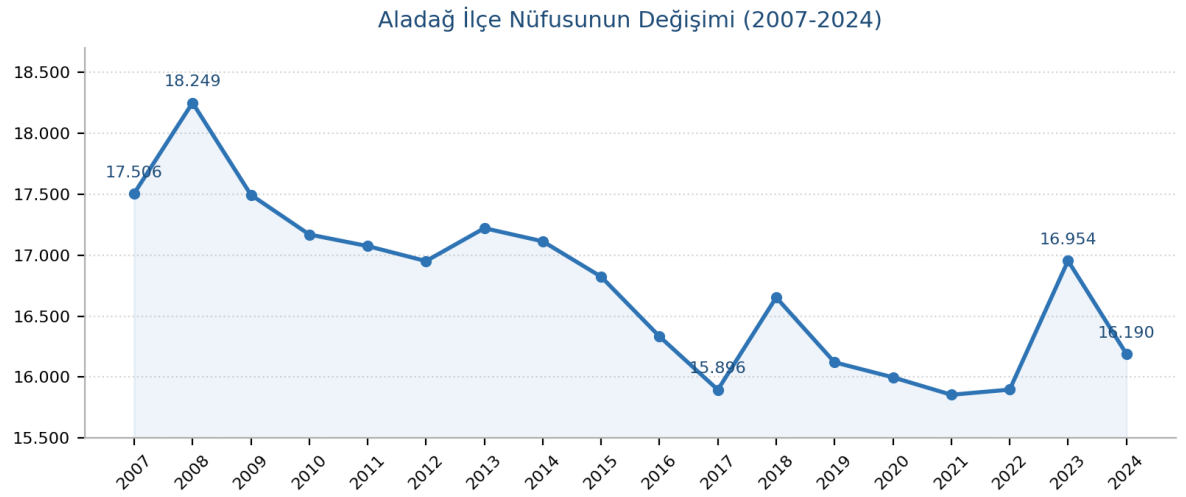

Şekil 3: Aladağ nüfus değişimi (2007-2024) (Kaynak: TÜİK, ADNKS)

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülen ve ilçelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyini ortaya koyan SEGE çalışmalarına bakıldığında, ilçenin sıralamadaki yerinin yıllar itibarıyla gerilediği görülmektedir. 2022 yılında yayınlanan İlçe SEGE çalışmasına göre Aladağ, 973 ilçe arasında 818'inci sırada ve 5'inci gelişmişlik kademesindeki ilçeler arasında yer almakta olup Adana'nın 15 ilçesi arasında da 13'üncü sıradadır. Sıralamadaki bu sürekli gerileme, ilçeye yönelik kalkınma müdahalelerinin aciliyetini ortaya koymaktadır.

İlçe SEGE Çalışmasının Yılı	Sıralamadaki Yeri (Gelişmişlik Grubu)
1996 İlçe SEGE	858 ilçede 573.
2004 İlçe SEGE	872 ilçede 713.
2017 İlçe SEGE	970 ilçede 734.
2022 İlçe SEGE	973 ilçede 818. (5. kademe)

Tablo 1: Yıllar itibarıyla SEGE sıralaması

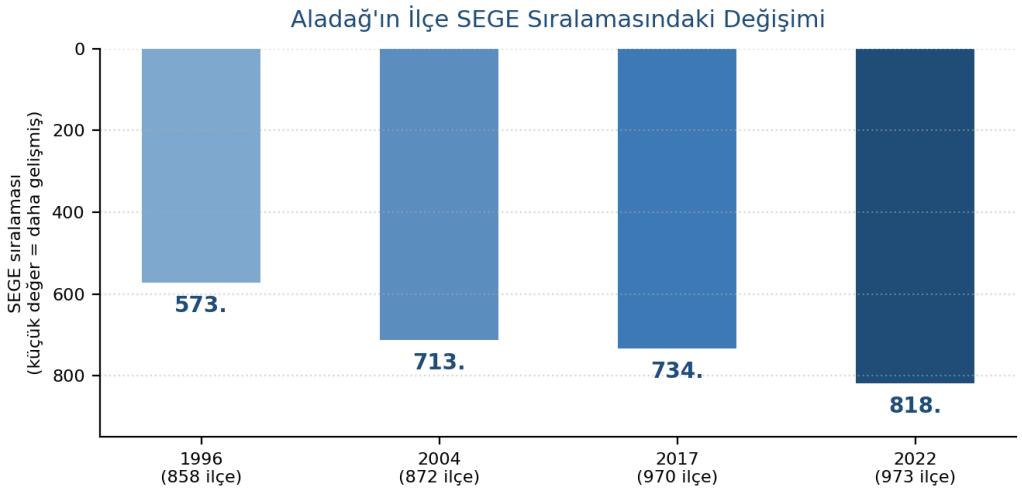

Şekil 4: Aladağ'ın İlçe SEGE sıralamasındaki değişimi (Kaynak: Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı)

2. MEVCUT DURUM, SORUN VE İHTİYAÇLAR

2.1. Tema 1: Ulaşım ve Altyapı

Aladağ, Adana il merkezine 98 km uzaklıkta, Toros Dağları'nın eteklerinde konumlanmış dağlık bir ilçedir. Engebeli topoğrafya, dar ve virajlı yollar ile kış aylarında yaşanan kar yağışı ve heyelan riski ilçeye erişimi zorlaştırmakta; bu durum hem ekonomik faaliyetleri hem de yüksek doğa turizmi potansiyelinin değerlendirilmesini olumsuz etkilemektedir. İlçede 31 mahalle bulunmakta olup yerleşim yerlerinin geniş bir alana dağılmış olması altyapı hizmetlerinin sunumunu güçleştirmektedir.

İçme suyu tarafında, Aladağ ilçesinin bazı mahalleleri için ASKİ tarafından kaynak suyu tahsisi yapılmıştır. Bu mahalleler; Kıcak Mahallesi, Gökçeköy ve Kızıldam köyleri, Kızıldam (Körmesut) Mahallesi, Meydan Yaylası (Ceritler Mahallesi) ile Boztahta, Çolaklı, Ortaköy, Topallı, Bucak, Hacımusalı, Gireğiyeniköy, Kızılgediği, Yetimli, Körkuyu, Kayabaşı, Uzunkuyu, Kökez, Çakırlar, Soğukoluk, Çömekli, Dünyadibi, Köşkerli, Kabasakal, İbrişim ve Hacıosman mahalleleridir.

İlçedeki atık sular, 2025 yılında faaliyete geçen Aladağ Atık Su Arıtma Tesisinde arıtılarak Çınarlı Deresi'ne deşarj edilmektedir. Atık Su Arıtma Tesisinin kapasitesi günlük 2.100 metreküptür. Katı atık yönetiminde ise Aladağ'da toplanan evsel nitelikli katı atıklar, ilçe belediyesine ait çöp kamyonları ile Aladağ (Ceritler) Aktarma İstasyonu'na getirilmekte; buradan Adana Büyükşehir Belediyesi'ne ait araçlarla Adana Entegre Katı Atık Bertaraf Tesisine taşınarak Düzenli Depolama Öncesi Ön İşlem (Mekanik Ayırma/Biyometanizasyon) yöntemiyle bertaraf edilmektedir.

Ulaşım ve altyapıda karşılaşılan sorunlar

- **(A-1) İlçeye erişim zorluğu:** İlçenin dağlık ve engebeli coğrafyası, Adana il merkezine ulaşımı güçleştirmekte, ulaşım sürelerini uzatmakta ve erişilebilirliği azaltmaktadır. Yüksek dağları, sık ormanları ve doğal güzelliklerine rağmen bölgenin tanınırlığının ve turizminin potansiyelinin altında kalmasının başlıca nedenlerinden biri ulaşım zorluğudur. Ayrıca ulaşım kısıtları, madencilik ve tarım ürünlerinin nakliye maliyetlerini artırarak ilçede üretilen ürünlerin rekabet gücünü zayıflatmaktadır.
- **(A-2) Yol altyapısı ve afet riski:** İlçe merkezini Adana'ya ve turistik odak noktalarına bağlayan yollarda heyelan ve kaya düşmesi riski taşıyan kesimler bulunmakta, kış aylarında karla mücadele kapasitesinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm açısından önemli alanların (Küp Şelalesi, Meydan Yaylası, Akören, Başkanın Çardağı vb.) erişim yolları ve çevresel altyapısı da iyileştirme gerektirmektedir.
- **(A-3) Mevsimsel nüfus artışının altyapıya baskısı:** İlçe nüfusu yaz aylarında yaylalara çıkışlar nedeniyle önemli ölçüde artmaktadır. Meydan ve Acıman yaylaları başta olmak üzere yayla yerleşimlerine yönelen bu mevsimsel hareketlilik; içme suyu, atık su, katı atık ve elektrik altyapısı üzerinde ilave yük oluşturmakta ve mevcut kapasitenin dönemsel olarak yetersiz kalmasına neden olmaktadır.
- **(A-4) Eğitim kampüsünde ısınma sorunu:** İlçede "kampüs alanı" olarak adlandırılan ve içerisinde iki ortaokul, bir lise, bir ilkokul, bir yatılı bölge okulu pansiyonu ile öğretmen lojmanının bulunduğu alanda doğal gaz dönüşümü yapılmamış olup kurumların ısınma sorunu eğitim-öğretimin sağlıklı bir ortamda sürdürülmesini güçleştirmektedir.

2.2. Tema 2: Tarım ve Hayvancılık

Aladağ, dağlık yapısı nedeniyle tarımsal verimliliği sınırlı bir ilçe olmakla birlikte, hayvancılık ve yayla tarımı açısından önemli bir potansiyele sahiptir. İlçede yaklaşık 1.200 çiftçi Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı olarak üretim yapmaktadır. Yaklaşık 50.000 dekar tarım alanında ayçiçeği, buğday, badem, zeytin, ceviz ve nektarin gibi ürünler yetiştirilmektedir. Yüksek rakım ve temiz çevre koşulları, ilçeye katma değeri yüksek ürünler (tıbbi-aromatik bitkiler, yayla ürünleri, organik üretim) açısından karşılaştırmalı üstünlük sağlamaktadır.

Hayvancılık, madencilikten sonra ilçenin en önemli geçim kaynaklarından biridir. İlçede 3.782 adet büyükbaş ve 90.405 adet küçükbaş hayvan bulunmakta olup bu üretim faaliyetleri 1.240 işletme tarafından yürütülmektedir. Küçükbaş hayvan varlığının yüksekliği, ilçenin yayla ve mera kaynaklarının genişliğiyle doğrudan ilişkilidir.

Arıcılık faaliyetlerinde de son yıllarda önemli gelişmeler görülmektedir. İlçede 160 arı işletmesi, 13.232 aktif kovan ve 7.922 pasif kovan bulunmaktadır. Doğal bitki örtüsü, zengin florası ve temiz havasıyla Aladağ, arıcılık açısından oldukça elverişli bir bölgedir; "Aladağ yayla balı" ilçenin pazar değeri en yüksek ürünlerinden biri olarak öne çıkmaktadır.

Gösterge	Değer
Büyükbaş hayvan varlığı	3.782 adet
Küçükbaş hayvan varlığı	90.405 adet
Hayvancılık işletmesi sayısı	1.240 işletme
Arı işletmesi sayısı	160 işletme
Aktif / pasif kovan sayısı	13.232 / 7.922 adet
ÇKS'ye kayıtlı çiftçi sayısı	Yaklaşık 1.200 kişi
Toplam tarım alanı	Yaklaşık 50.000 dekar

Tablo 2: Aladağ tarım ve hayvancılık göstergeleri (Kaynak: İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü verileri)

Tarım ve hayvancılıkta karşılaşılan sorunlar

- **(H-1) Hayvan pazarı ve mezbaha eksikliği:** İlçede hayvan pazarı ve mezbaha bulunmaması nedeniyle üreticiler hayvanlarını satmak veya kestirmek için çevre ilçelere gitmek zorunda kalmakta, bu durum hem maliyetleri artırmakta hem de hayvancılıktan elde edilen katma değerin ilçe dışına çıkmasına neden olmaktadır. 90 binin üzerindeki küçükbaş varlığı dikkate alındığında, ruhsatlı bir kesimhane ve düzenli bir hayvan pazarı ilçe için öncelikli altyapı ihtiyacıdır.
- **(H-2) Küçükbaş hayvancılıkta yapısal sorunlar:** Küçükbaş hayvancılık konusunda gerek ağılların düzenlenmesi ve yem bitkilerinin yetiştirilmesi, gerekse et ve süt ürünlerinin değerlendirilmesiyle ilgili tedbirlerin alınması gerekmektedir. Mevcut ağılların önemli bölümü modern hayvancılık standartlarının gerisinde olup hayvan refahı, hijyen ve verimlilik açısından iyileştirme ihtiyacı bulunmaktadır. Kaba yem üretiminin yetersizliği, yem maliyetlerini yükselterek işletme kârlılığını düşürmektedir.
- **(H-3) İşleme ve pazarlama altyapısının yetersizliği:** Pekmez, reçel, turşu ve benzeri ürünlerin üretilip pazarlanabileceği her türlü altyapıya gereksinim duyulmaktadır. İlçede üretilen andız pekmezi, kozalak reçeli, yayla balı, kurutulmuş otlar (dağ kekiği vb.) ve süt ürünleri büyük ölçüde geleneksel yöntemlerle, ev ölçeğinde üretilmekte ve organize bir pazarlama kanalından

yoksun bulunmaktadır. Gıda işleme, paketleme ve soğuk zincir altyapısının eksikliği, ürünlerin ham ya da yarı mamul olarak düşük fiyatla satılmasına yol açmaktadır.

- **(H-4) Kooperatifleşme ve markalaşma eksikliği:** Küçük ölçekli tarımsal üretim kooperatifleri ve markalaşma (örneğin "Aladağ Yayla Ürünleri" markası) sürdürülebilir kalkınma için büyük önem taşımaktadır. Mevcut durumda üreticiler dağınık ve örgütsüz yapıda faaliyet göstermekte, bu durum pazarlık gücünü ve ölçek ekonomisine erişimi sınırlamaktadır. İlçe ürünleri için coğrafi işaret tescil süreçlerinin değerlendirilmesi de markalaşma açısından önem taşımaktadır.
- **(H-5) Sınırlı ürün çeşitliliği:** Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği desteklenerek gelir çeşitliliği artırılabilir. İlçenin yüksek rakımlı ve temiz arazileri; kekik, lavanta, adaçayı, salep gibi ürünler için uygun ekolojik koşullar sunmaktadır. Ayrıca yayla tarımı ile ekoturizmin entegrasyonu (örneğin Aladağ–Küp Şelalesi çevresinde agroturizm uygulamaları) hem tarımsal gelirleri hem de turizm gelirlerini birlikte artırma imkânı vermektedir.

2.3. Tema 3: Madencilik, Ormancılık ve Doğal Kaynaklar

Madencilik, Aladağ ekonomisinin bel kemiğidir. İlçe, Türkiye'nin en önemli krom cevheri kuşaklarından biri olan Pozantı-Karsantı ofiyolit kuşağı üzerinde yer almakta olup özellikle Kızılyüksek bölgesindeki yataklar ülkemizin en büyük krom rezervleri arasında gösterilmektedir. Bölgede 1960'lı yılların sonundan bu yana madencilik faaliyeti yürüten Akmetal Madencilik, ilçede 11 işletme ruhsatlı ocak ve iki cevher zenginleştirme tesisi ile faaliyet göstermekte; tesislerin toplam cevher işleme kapasitesi yılda yaklaşık 2 milyon ton, konsantre üretim kapasitesi ise yılda yaklaşık 186 bin ton düzeyindedir. Sektör, ilçede yaklaşık 1.000 kişiye doğrudan istihdam sağlamakta ve üretimin büyük bölümü başta Çin olmak üzere yurt dışına ihraç edilmektedir.

İlçedeki madencilik faaliyetlerine nitelikli ara eleman yetiştiren önemli bir kurum olarak Çukurova Üniversitesi Aladağ Meslek Yüksekokulu, Madencilik ve Maden Çıkarma Bölümü ile Ormancılık Bölümü'nde eğitim vermektedir. Yöredeki krom, kurşun ve demir kaynaklarının varlığı, okulun madencilik programı ile yerel sektör arasında güçlü bir teori-uygulama bağı kurulmasına imkân tanımaktadır.

Resim 1: Aladağ'ın sedir ve karaçam ormanları

Toplam orman alanı 51.700 hektar olan ilçede bal ormanları, orman parkları ve koruma alanları yer almaktadır. Ormanlar, hem odun hammaddesi ve odun dışı orman ürünleri (reçine, kozalak, defne, kekik vb.) hem de ekoturizm ve arıcılık açısından ilçenin en önemli doğal varlıkları arasındadır.

Bal Ormanları	Orman Parkları
Akören Boztahta Topallı	Aladağ
Eğni	Yedigöze
Zambıl	Aladağ Küp
Aladağ Yapraklı	—

Tablo 3: Bal Ormanları ve Orman Parkları

Koruma alanları bakımından, Aladağ ilçesi sınırlarında Aladağ Milli Parkı'nın 11.702 hektarlık kısmı yer almaktadır. İlçede ayrıca Yerköprü Doğal Sit Alanı bulunmaktadır; Zamantı Nehri'nin kayayı delmesi sonucu doğal olarak oluşan bu alan "Kesin Korunacak Hassas Alan" olarak tescil edilmiştir. Bunun yanı sıra Seyhan Nehri üzerinde ilçe sınırları içinde yer alan Yedigöze Barajı ve Hidroelektrik Santrali, bölgenin enerji üretimine önemli katkı sağlamakta; baraj gölü, su sporları ve olta balıkçılığı gibi rekreatif kullanım imkânları da sunmaktadır.

Madencilik, ormancılık ve doğal kaynaklarda karşılaşılan sorunlar

- **(M-1) Madencilikte katma değerin bölgede tutulamaması:** İlçede çıkarılan krom cevheri büyük ölçüde konsantre (ham/yarı mamul) halde ihraç edilmekte, ferrokrom üretimi gibi ileri işleme aşamaları bölge dışında gerçekleşmektedir. Bu durum, madencilikten elde edilen katma değerin ve nitelikli istihdamın önemli bölümünün ilçe dışına akmasına neden olmaktadır.
- **(M-2) Maden sahalarının çevresel etkileri ve rehabilitasyonu:** Uzun yıllardır süren madencilik faaliyetleri, üretimi tamamlanan sahalarda rehabilitasyon ve ağaçlandırma ihtiyacını gündeme getirmektedir. Maden nakliyesinin köy yolları üzerindeki yıpratıcı etkisi ile toz ve gürültü emisyonları, yerel halkın yaşam kalitesini etkileyen unsurlar arasında değerlendirilmektedir. Madencilik ile turizm ve tarım faaliyetlerinin aynı coğrafyada sürdürülebilir biçimde bir arada yürütülebilmesi için etkin bir çevresel yönetim ve izleme çerçevesine ihtiyaç vardır.
- **(O-1) Orman kaynaklarının ve odun dışı ürünlerin yeterince değerlendirilememesi:** İlçenin geniş orman varlığına rağmen odun dışı orman ürünleri (defne, kekik, zahter, kozalak, reçine, mantar vb.) sistematik biçimde envanterlenmemiş ve ticarileştirilememiştir. Orman köylüsünün ORKÖY destekleri ve odun dışı ürün toplama gelirleri dışında ormandan elde ettiği gelir sınırlıdır. Bal ormanlarının sayısının ve kapasitesinin artırılması, arıcılık gelirlerinin yükseltilmesi bakımından önemli bir fırsattır.
- **(O-2) Orman yangınlarıyla mücadele kapasitesi:** Yoğun orman örtüsüne sahip ilçede, iklim değişikliğiyle birlikte artan orman yangını riski hem doğal varlıklar hem de yerleşimler için tehdit oluşturmaktadır. Erken uyarı sistemlerinin güçlendirilmesi, yangın emniyet yol ve şeritlerinin bakımı ile gönüllü ekiplerin eğitimi öncelikli ihtiyaçlar arasındadır.

2.4. Tema 4: Turizm ve Yöresel Ürünler

Resim 2: Akören Kilisesi kalıntıları (solda) ve Başkanın Çardağı seyir noktası (sağda)

Adana'nın turistik destinasyonlarına ilişkin değerlendirmelerde Aladağ'ın başlıca potansiyelinin doğa turizmi ve ekstrem sporlar alanlarında olduğu görülmektedir. Toros Dağları'nın zirveleri, sedir ormanları, şelaleleri, yaylaları ve antik yerleşimleriyle ilçe; trekking, dağcılık, yayla turizmi, foto safari, kampçılık ve ekoturizm için elverişli zengin bir doğal ve kültürel mirasa sahiptir.

İlçenin öne çıkan turizm türleri doğa turizmi, ekstrem sporlar ve ekoturizm; turistik odak noktaları ise Küp Şelalesi, Eğner Simit Şelalesi, Meydan Kalesi, Ağacakise Anıt Ağaç, Akören Kilisesi, Aladağ Şehitler Anıtı, Başkanın Çardağı, Kapuzbaşı Çağlayanı, Meydan Yaylası, Acıman Yaylası, Yedigöller ve Dipsiz Göl olarak değerlendirilmektedir. Bunlardan yaklaşık 1.500 rakımlı bir zirvede kurulu seyir noktası olan Başkanın Çardağı, sosyal medyada kazandığı bilinirlikle aylık yaklaşık 10 bin ziyaretçiyi ağırlar hale gelmiş; Meydan Yaylası ise Orman Genel Müdürlüğü tarafından ilan edilen eko-turizm alanı ve doğa yürüyüş parkurlarıyla yayla turizminin merkezi konumundadır.

Turizm Türü	Başlıca Odak Noktaları
Doğa turizmi	Küp Şelalesi, Eğner Simit Şelalesi, Kapuzbaşı Çağlayanı, Yedigöller, Dipsiz Göl, Ağacakise Anıt Ağaç
Yayla turizmi	Meydan Yaylası (Eko-Turizm Alanı), Acıman Yaylası
Kültür turizmi	Akören Kilisesi ve antik yerleşimi, Meydan Kalesi, Aladağ Şehitler Anıtı
Ekstrem sporlar / manzara	Başkanın Çardağı seyir noktası, Aladağlar zirve tırmanışları, trekking parkurları

Tablo 4: Aladağ'ın turizm türleri ve turistik odak noktaları

Resim 3: Meydan Yaylası Eko-Turizm Alanı (solda) ve Küp Şelalesi (sağda)

İlçenin pazar değeri olan ürünleri gastronomi ürünleri ve diğer ürünler olarak şu şekilde sıralanabilir. Gastronomi ürünleri: kozalak reçeli ve orman reçelleri, andız pekmezi, Aladağ yayla balı, zahter ve dağ kekiği (kurutulmuş otlar), keşkek, karsambaç, sıkma ve yufka ekmek. Diğer ürünler: katran sabunu ve doğal sabunlar, defne, yörük kilimi ve çul dokumalar. Bu ürünler, ilçenin yörük kültürüyle iç içe geçmiş özgün bir gastronomi ve el sanatları mirasını yansıtmakta olup turizmle entegre edildiğinde önemli bir gelir kaynağına dönüşme potansiyeli taşımaktadır.

Resim 4: Andız pekmezi (solda) ve zahter/dağ kekiği (sağda)

Turizmde karşılaşılan sorunlar

- **(T-1) Tanınırlık ve tanıtım eksikliği:** Yüksek dağları, sık ormanları ve doğal güzelliklerine rağmen bölgenin tanınırlığı ve dolayısıyla turizmi, ulaşım zorluğu nedeniyle potansiyelinin altında kalmaktadır (bkz. A-1). Başkanın Çardağı örneği, tek bir cazibe noktasının dahi etkili tanıtımla önemli ziyaretçi akışı yaratabildiğini göstermektedir; bu deneyimin ilçenin diğer değerlerine de taşınması gerekmektedir.
- **(T-2) Konaklama ve turizm altyapısı eksiklikleri:** İlçede nitelikli konaklama tesisi, restoran ve turistik hizmet altyapısı son derece sınırlıdır. Bu durum, ziyaretçilerin ilçede geceleme yapmadan günübirlik ayrılmasına ve turizm harcamalarının ilçe ekonomisine yeterince yansımamasına neden olmaktadır. Gelişen bireysel turizm ve kamp-karavan eğilimi ilçe için düşük maliyetle değerlendirilebilecek bir fırsat sunmaktadır; ancak kamp alanları, karavan park yerleri, tuvalet-duş üniteleri ve işaretlenmiş parkurlar gibi temel altyapıların tamamlanması gerekmektedir.
- **(T-3) Turizm rotalarının ve ürünlerinin bütünleşik sunulamaması:** Turistik odak noktaları birbirinden kopuk biçimde, münferit ziyaretlerle değerlendirilmekte; ilçeyi bir bütün olarak pazarlayan rota ve paket yaklaşımı bulunmamaktadır. Yayla tarımı ve ekoturizm entegrasyonu (örneğin Aladağ–Küp Şelalesi çevresinde agroturizm) mümkün olduğu halde bu yönde yapılandırılmış bir ürün henüz geliştirilmemiştir. Yöresel gastronomi ürünlerinin turizm deneyimiyle bütünleştirilmesi (yayla kahvaltısı, ürün atölyeleri, hasat etkinlikleri vb.) ilçe turizmini farklılaştıracak unsurlar arasındadır.

2.5. Tema 5: Sosyal Kalkınma

Aladağ'ın demografik yapısı, sosyal kalkınma politikalarının çerçevesini belirleyen en önemli faktördür. 65 yaş ve üzeri nüfusun toplam nüfus içindeki payının %27'ye ulaşması ve 46,5'lik ortalama yaş, ilçede belirgin bir demografik yaşlanmaya işaret etmektedir. Genç nüfusun eğitim ve istihdam olanakları nedeniyle il merkezine ve büyük kentlere göçü bu eğilimi güçlendirmektedir. Yaşlı nüfusa yönelik sağlık, bakım ve sosyal destek hizmetleri ile gençleri ilçede tutacak istihdam ve sosyal yaşam olanakları, sosyal kalkınmanın iki temel eksenini oluşturmaktadır.

Eğitim altyapısı bakımından ilçede 14'ü birleştirilmiş sınıf olmak üzere 24 ilkokul; biri yatılı bölge ortaokulu, ikisi imam hatip ortaokulu olmak üzere 10 ortaokul; ikisi Anadolu lisesi, biri imam hatip lisesi olmak üzere 3 lise bulunmaktadır. Öğrenci, öğretmen, derslik ve okul/kurum sayıları Tablo 5'te gösterilmektedir.

	Okul Sayısı	Öğrenci	Öğretmen	Derslik
Okul Öncesi (Anasınıfı)	14	180	19	19
İlkokul	24	724	55	92
Ortaokul	10	791	113	36
Genel Ortaöğretim	2	351	36	25
Mesleki ve Teknik	0	0	0	0
Din Öğretimi (İHL)	1	29	5	11
Genel Toplam	**51**	**2.075**	**228**	**183**

Tablo 5: Öğrenci, öğretmen, derslik ve okul/kurum sayıları

Toplam okul ve öğrenci sayılarına bakıldığında ilçede düşük öğrenci yoğunluğundan söz edilebilir: ilçe genelinde derslik başına yaklaşık 11,3, öğretmen başına ise yaklaşık 9,1 öğrenci düşmektedir. Öğretmen ve derslik sayıları da fiziki ve personel kapasitesi açısından görece rahat bir tablo ortaya koymaktadır. Ancak ilçede mesleki ve teknik lise bulunmamaktadır. Yükseköğretim düzeyinde ise Çukurova Üniversitesi Aladağ Meslek Yüksekokulu, madencilik ve ormancılık alanlarında ön lisans eğitimi vererek ilçenin iki temel sektörüne nitelikli iş gücü kazandırmaktadır. Sağlık alanında ilçeye hizmet veren Aladağ İlçe Devlet Hastanesi, entegre ilçe hastanesi statüsünde faaliyet göstermektedir.

Sosyal kalkınmada karşılaşılan sorunlar

- **(S-1) Mesleki ve teknik eğitim eksikliği:** İlçede mesleki ve teknik Anadolu lisesinin bulunmaması, gençlerin madencilik, ormancılık, tarım ve turizm gibi yerel sektörlerin ihtiyaç duyduğu ara kademe becerileri ilçede edinememesine yol açmaktadır. Yerel ekonomiyle uyumlu alanlarda (maden teknolojileri, tarım, gıda işleme, turizm-otelcilik) mesleki eğitim imkânının oluşturulması, hem genç işsizliğini azaltacak hem de gençlerin ilçede kalmasına katkı sağlayacaktır.
- **(S-2) Deprem hasarlı eğitim binaları ve spor salonu ihtiyacı:** İlçede depremde ağır hasar alıp yıkılmış olan okul gibi bazı binaların yeniden yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca yıkım kararı verilen okulların yapımı tamamlandıktan sonra öğrencilerin ortak şekilde kullanabileceği bir kapalı spor salonu ihtiyacı bulunmaktadır. Kampüs alanındaki ısınma sorunu A-4 kapsamında ele alınmıştır.
- **(S-3) Sosyal ve kültürel altyapı eksiklikleri:** İlçe merkezinde toplantı, konferans, seminer, yarışma ve etkinliklerde kullanılmak üzere çok amaçlı bir salona ihtiyaç vardır. Bu eksiklik; kültürel etkinliklerin, sivil toplum faaliyetlerinin ve kamu bilgilendirme toplantılarının sağlıklı biçimde yürütülmesini güçleştirmektedir. Gençler için sosyal alanların (gençlik merkezi, kütüphane-etüt alanları, spor tesisleri) sınırlılığı da göç eğilimini besleyen faktörler arasında değerlendirilmektedir.
- **(S-4) Yaşlı nüfusa yönelik hizmet ihtiyacı:** 65 yaş ve üzeri grubun toplam nüfusun %27'sini oluşturduğu ilçede, yaşlılara yönelik evde bakım, evde sağlık, sosyal destek ve ulaşım hizmetlerinin güçlendirilmesi önem arz etmektedir. Dağınık kırsal yerleşim yapısı, bu hizmetlerin mobil modellerle sunulmasını gerektirmektedir.

- **(S-5) Kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımı:** Kadınların iş gücüne katılımının ilçede sınırlı olduğu ve kadın emeğinin büyük ölçüde kayıt dışı tarım ve ev içi üretimde yoğunlaştığı değerlendirilmektedir. Yöresel ürün üretimi (pekmez, reçel, dokuma, bal vb.) kadın kooperatifçiliği için doğal bir zemin oluşturmakta; bu alanda örgütlenme, eğitim ve pazarlama desteği sağlanması, hem kadınların güçlenmesi hem de ilçe ekonomisinin çeşitlenmesi açısından çift yönlü fayda üretecektir.

3. PROJE VE FAALİYET FİKİRLERİ

Bu bölümde, ikinci bölümde ortaya konulan mevcut durum, sorun ve ihtiyaç analizinden hareketle, aynı tema başlıkları altında proje ve faaliyet fikirleri sunulmaktadır. Önerilen projeler; Çukurova Kalkınma Ajansı destek programları, SOGEP, Güdümlü Proje Desteği, ORKÖY, TKDK/IPARD, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı ve ilgili bakanlıkların yatırım programları gibi finansman kaynaklarıyla ilişkilendirilerek hayata geçirilebilecek niteliktedir. Her önerinin sonunda köşeli parantez içinde karşıladığı sorun kodu belirtilmiştir. İlçenin rekabet avantajlarına dayanan stratejik projeler "(Stratejik Proje)" ibaresiyle işaretlenmiş olup ayrıntıları Bölüm 4.3'te yer almaktadır.

3.1. Tema 1: Ulaşım ve Altyapı

Yol altyapısı ve ulaşım

- **P-A1 –** Aladağ–Adana ana bağlantı yolunun standardının yükseltilmesi ve heyelan/kaya düşmesi riski taşıyan kesimlerde istinat duvarı, çelik ağ ve bariyer sistemlerinin kurulması. **[A-1, A-2]**
- **P-A2 –** Köy ve mahalle yollarının stabilize kaplamadan asfalta dönüştürülmesi ve bakım-onarım takvimlerinin oluşturulması. **[A-1]**
- **P-A3 –** Turistik odak noktalarına (Küp Şelalesi, Meydan Yaylası, Akören, Başkanın Çardağı, Meydan Kalesi) erişim yollarının iyileştirilmesi ve yönlendirme tabelalarının tamamlanması. **[A-2, T-2]**
- **P-A4 –** Kış aylarında ulaşım sürekliliğini sağlayacak karla mücadele kapasitesinin (araç parkı ve koordinasyon) güçlendirilmesi. **[A-2]**
- **P-A5 –** Yaz sezonunda yaylalara ulaşımı kolaylaştıracak dönemsel minibüs/dolmuş hatlarının oluşturulması. **[A-1, A-3]**

Su, atık su ve enerji

- **P-A6 –** Yayla yerleşimlerinde (Meydan, Acıman vb.) mevsimsel nüfus artışını karşılayacak içme suyu depolama ve dağıtım kapasitesinin artırılması ve elektrik şebekesi kapasitesinin yaz dönemi talebine göre güçlendirilmesi. **[A-3]**
- **P-A7 –** Yayla ve mesire alanlarında mobil tuvalet, duş ve katı atık toplama ünitelerinin kurulması. **[A-3, T-2]**
- **P-A8 –** Kampüs alanı başta olmak üzere ilçe merkezinde doğal gaz dönüşümünün tamamlanması. **[A-4]**

3.2. Tema 2: Tarım ve Hayvancılık

Hayvancılık altyapısı

- **P-H1 –** İlçeye ruhsatlı mezbaha (kesimhane) kazandırılması ve düzenli hayvan pazarı kurulması. (Stratejik Proje) **[H-1]**
- **P-H2 –** Küçükbaş hayvancılıkta ağılların modernizasyonuna yönelik destek programı uygulanması. **[H-2]**
- **P-H3 –** Yem bitkileri üretiminin yaygınlaştırılması ve mera ıslahı çalışmaları yapılması. **[H-2]**
- **P-H4 –** Mobil veteriner hizmetleri ve suni tohumlama kapasitesinin güçlendirilmesi. **[H-2]**
- **P-H5 –** Süt toplama merkezi ve soğuk zincir altyapısının kurulması. (Stratejik Proje) **[H-2, H-3]**

Ürün işleme, markalaşma ve pazarlama

- **P-H6 –** Pekmez, reçel, turşu ve benzeri ürünlerin üretilip paketlenebileceği ortak kullanım atölyesi/gıda işleme tesisi kurulması. (Stratejik Proje) **[H-3]**
- **P-H7 –** Andız pekmezi, kozalak reçeli, Aladağ yayla balı ve zahter için coğrafi işaret tescil durumlarının incelenerek gerekli başvuruların yapılması. **[H-4]**
- **P-H8 –** "Aladağ Yayla Ürünleri" ortak markasının oluşturulması ve ambalaj-tasarım desteği sağlanması. (Stratejik Proje) **[H-4]**
- **P-H9 –** Bal paketleme ve dolum tesisi kurularak arıcılık ürünlerinin markalı satışa geçirilmesi. **[H-3, H-4]**
- **P-H10 –** Kurutulmuş ot (zahter, dağ kekiği) ve tıbbi-aromatik bitki kurutma-paketleme ünitesi kurulması. **[H-3, O-1]**
- **P-H11 –** Badem ve ceviz için işleme (kırma, ayıklama, paketleme) hattına yönelik fizibilite çalışması yapılması. **[H-3]**
- **P-H12 –** Küçük ölçekli tarımsal üretim kooperatiflerinin kurulması ve mevcut kooperatiflerin kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi. **[H-4]**
- **P-H13 –** Üreticilere e-ticaret ve dijital pazarlama eğitimleri verilmesi ve ürünlerin çevrim içi satış kanallarına taşınması. **[H-3]**
- **P-H14 –** Adana merkezdeki market, restoran ve otellerle doğrudan tedarik anlaşmaları geliştirilmesi. **[H-3]**

Üretim çeşitlendirme

- **P-H15 –** Tıbbi ve aromatik bitki (kekik, lavanta, adaçayı, salep) yetiştiriciliğinin demonstrasyon alanlarıyla teşvik edilmesi. **[H-5]**
- **P-H16 –** Yüksek rakım avantajı kullanılarak meyve ve yayla sebzeciliği üretiminin geliştirilmesi; ceviz ve badem kapama bahçelerinin yaygınlaştırılması. **[H-5]**
- **P-H17 –** Organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının sertifikasyon desteğiyle yaygınlaştırılması. **[H-5, H-4]**

3.3. Tema 3: Madencilik, Ormancılık ve Doğal Kaynaklar

Madencilik

- **P-M1 –** Krom cevherinin yerinde ileri işlenmesine (ferrokrom ve türev ürünler) yönelik yatırım fizibilitesi yapılması ve yatırımcı çekme çalışmaları yürütülmesi. (Stratejik Proje) **[M-1]**
- **P-M2 –** Maden sektörüne ara eleman yetiştiren Aladağ MYO programlarının sektörle iş birliği protokolleriyle (burs, staj, istihdam garantili programlar) güçlendirilmesi. **[M-1, S-1]**
- **P-M3 –** Üretimi tamamlanan maden sahalarının rehabilitasyonu, ağaçlandırılması ve erozyon kontrolü için iş birliği programı başlatılması. **[M-2]**
- **P-M4 –** Maden nakliye trafiğinin yerleşim içi yollara etkisini azaltacak alternatif nakliye güzergâhlarının fizibilitesinin yapılması. **[M-2]**
- **P-M5 –** Madencilik firmalarının kurumsal sosyal sorumluluk kaynaklarının ilçe kalkınma öncelikleriyle eşleştirilmesi. **[M-1, M-2]**

Ormancılık ve odun dışı orman ürünleri

- **P-O1 –** Odun dışı orman ürünleri (defne, kekik, kozalak, reçine, mantar) envanterinin çıkarılması ve sürdürülebilir toplama planlarının hazırlanması. **[O-1]**

- **P-O2 –** Bal ormanlarının sayısının ve kapasitesinin artırılması; bal ormanlarıyla bağlantılı gezginci arıcılık rotalarının planlanması. **[O-1]**
- **P-O3 –** Orman köylüsüne yönelik ORKÖY destek başvurularının (fenni arıcılık, süt hayvancılığı, güneş paneli vb.) yaygınlaştırılması. **[O-1]**
- **P-O4 –** Katran sabunu ve doğal sabun üretiminin standardize edilerek markalı üretime geçirilmesi. **[O-1, H-4]**
- **P-O5 –** Orman parklarının (Aladağ, Yedigöze, Aladağ Küp) rekreasyon altyapısının iyileştirilmesi. **[O-1, T-2]**

Çevre koruma ve afet yönetimi

- **P-O6 –** Orman yangınlarına karşı erken uyarı ve gözetleme sisteminin güçlendirilmesi, yangın emniyet yol ve şeritlerinin bakımı, gönüllü söndürme ekiplerinin eğitimi ve donatılması. **[O-2]**
- **P-O7 –** Aladağ Milli Parkı ve Yerköprü Doğal Sit Alanı'nda ziyaretçi yönetim planlarının hazırlanması. **[T-2, M-2]**

3.4. Tema 4: Turizm ve Yöresel Ürünler

Turizm altyapısı

- **P-T1 –** Küp Şelalesi, Meydan Yaylası ve Başkanın Çardağı çevresinde ziyaretçi karşılama, otopark, tuvalet ve seyir altyapılarının tamamlanması. **[T-2]**
- **P-T2 –** Kamp ve karavan alanlarının kurulması ve işletme modelinin oluşturulması. **[T-2]**
- **P-T3 –** Küçük ölçekli, doğayla uyumlu konaklama tesislerinin (dağ evi, bungalov, ev pansiyonculuğu) teşvik edilmesi. **[T-2]**
- **P-T4 –** Trekking ve dağcılık parkurlarının işaretlenmesi, haritalanması ve bakım protokollerinin oluşturulması. **[T-2, T-3]**
- **P-T5 –** Akören antik yerleşimi ve Meydan Kalesi'nde, ilgili koruma kurulunun görüşü doğrultusunda çevre düzenlemesi ve bilgilendirme panolarının yapılması. **[T-2, T-3]**

Turizm ürünü geliştirme

- **P-T6 –** İlçenin turistik odak noktalarını birleştiren "Aladağ Doğa Rotası"nın tasarlanması, GPS tabanlı dijital rota ve mobil rehber uygulamasıyla desteklenmesi ve paket tur haline getirilmesi. (Stratejik Proje) **[T-3]**
- **P-T7 –** Yayla tarımı ile ekoturizmin entegrasyonu kapsamında Aladağ–Küp Şelalesi çevresinde agroturizm uygulamalarının başlatılması. **[T-3, H-5]**
- **P-T8 –** Yörük kültürü, keşkek ve karsambaç gibi değerler etrafında gastronomi turizmi etkinliklerinin geliştirilmesi. **[T-3]**
- **P-T9 –** Yamaç paraşütü, kaya tırmanışı ve dağ bisikleti gibi ekstrem spor alanlarının fizibilitesinin yapılması; foto safari ve kuş gözlemciliği rotalarının belirlenmesi. **[T-3]**
- **P-T10 –** Yedigöze Baraj Gölü'nde su sporları ve olta balıkçılığına yönelik rekreatif kullanım planlaması yapılması ve etkinliklerin turizm ürününe dönüştürülmesi. **[T-3]**

Tanıtım ve markalaşma

- **P-T11 –** İlçe turizm envanterinin çıkarılması ve dijital tanıtım platformunun (web sitesi, sosyal medya, sanal tur) kurulması. **[T-1]**
- **P-T12 –** Başkanın Çardağı deneyiminden hareketle sosyal medya odaklı tanıtım kampanyalarının diğer cazibe noktalarına genişletilmesi. **[T-1]**

- **P-T13 –** Aladağ yayla şenlikleri ve yöresel ürün festivallerinin kurumsallaştırılarak sürdürülebilir hale getirilmesi. **[T-1, H-4]**
- **P-T14 –** Adana merkezli tur operatörleri ve okullarla günübirlik tur programlarının geliştirilmesi. **[T-1]**
- **P-T15 –** İlçe merkezinde ve turistik odak noktalarında yöresel ürün satış noktaları kurulması ve yöresel ürünlerin (andız pekmezi, kozalak reçeli, katran sabunu, yörük kilimi) turizmle bütünleştirilmesi. **[T-3, H-3]**

3.5. Tema 5: Sosyal Kalkınma

Eğitim

- **P-S1 –** İlçeye yerel sektörlerle uyumlu bölümlerden oluşan mesleki ve teknik Anadolu lisesi kazandırılması. **[S-1]**
- **P-S2 –** Depremde hasar gören okul binalarının yeniden yapılması. **[S-2]**
- **P-S3 –** Okulların ortak kullanımına yönelik kapalı spor salonu inşa edilmesi. **[S-2]**
- **P-S4 –** Öğrencilere yönelik etüt merkezi ve kütüphane-kitap kafe kurulması. **[S-3]**

Sosyal ve kültürel altyapı

- **P-S5 –** İlçe merkezine toplantı, konferans, seminer, yarışma ve etkinliklerde kullanılmak üzere çok amaçlı salon kazandırılması. **[S-3]**
- **P-S6 –** Gençlik merkezi kurulması ve gençlere yönelik spor, sanat ve teknoloji atölyelerinin başlatılması. **[S-3]**
- **P-S7 –** Yörük kültürünü yaşatacak kültür evi/müze düzenlemesi yapılması. **[S-3, T-3]**
- **P-S8 –** Amatör spor kulüplerinin desteklenmesi ve mahalle spor sahalarının iyileştirilmesi. **[S-3]**

Yaşlılara yönelik hizmetler

- **P-S9 –** Evde bakım ve evde sağlık hizmetlerinin mobil ekiplerle güçlendirilmesi. **[S-4]**
- **P-S10 –** 65 yaş üzeri nüfusa yönelik sosyal destek ve ulaşım hizmeti modeli geliştirilmesi ve engelli ve yaşlı bireyler için erişilebilir toplu taşıma aracının ilçeye kazandırılması. **[S-4]**
- **P-S11 –** Kırsal mahallelerde yaşayan yaşlılar için periyodik sağlık taraması programları düzenlenmesi. **[S-4]**

Kadın ve genç istihdamı

- **P-S12 –** Kadın kooperatifi kurulması ve yöresel ürün üretiminin (pekmez, reçel, dokuma, sabun) kooperatif çatısı altında örgütlenerek üretim ve satışının yapılandırılması. (Stratejik Proje) **[S-5, H-4]**
- **P-S13 –** Kadınlara yönelik girişimcilik, e-ticaret ve ürün geliştirme eğitimleri düzenlenmesi. **[S-5]**
- **P-S14 –** Gençlere yönelik madencilik, turizm rehberliği ve arıcılık alanlarında sertifikalı meslek edindirme kursları açılması; genç girişimcilere hibe ve destek programları hakkında bilgilendirme ve proje yazma desteği sağlanması. **[S-1]**
- **P-S15 –** Yörük kilimi ve çul dokumacılığının usta öğreticiler eliyle genç kuşaklara aktarılması. **[S-5, T-3]**

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Genel Değerlendirme

Aladağ, Toros Dağları'nın eteklerinde, zengin maden yatakları, geniş orman varlığı ve güçlü yayla kültürü ile öne çıkan bir coğrafyada yer almaktadır. Bu yapı bir yandan erişim zorlukları ve sınırlı tarım alanı gibi kısıtlar barındırırken, diğer yandan farklılaşmış bir kalkınma stratejisi için önemli fırsatlar sunmaktadır. İlçenin SEGE sıralamasında 1996'dan bu yana sürekli gerilemesi, %27'lik 65 yaş üzeri nüfus oranı ve gençlerin göçü, kalkınma müdahalelerinin aciliyetini göstermektedir.

Ulaşım ve altyapıda erişilebilirlik ilçenin en kritik sorunudur; 2025 yılında Aladağ Atık Su Arıtma Tesisinin faaliyete geçmesiyle ise ilçenin önemli bir çevresel altyapı ihtiyacı karşılanmıştır. Tarım ve hayvancılıkta 90 binin üzerinde küçükbaş varlığına ve güçlü arıcılık faaliyetine karşın mezbaha, hayvan pazarı ve işleme altyapısının bulunmaması üretilen değerin ilçede tutulmasını engellemektedir. Madencilikte cevherin büyük ölçüde yarı mamul halde ihraç edilmesi nedeniyle katma değerin sınırlı bir bölümü bölgede kalmaktadır. Turizmde Başkanın Çardağı'nın kısa sürede önemli bir ziyaretçi akışı yaratması, ilçenin doğru tanıtımla hızla bilinirlik kazanabildiğini göstermekle birlikte, bu potansiyelin gelire dönüşmesi konaklama, rota ve yöresel ürün entegrasyonuna bağlıdır.

4.2. Stratejik Gelişme Eksenleri

- **Eksen 1 – Erişilebilir ve çevresel açıdan güvenli ilçe:** Yol altyapısının afet riskine karşı güçlendirilmesi ve yayla yerleşimlerinde içme suyu, katı atık ve enerji altyapısında mevsimsel kapasitenin artırılması.
- **Eksen 2 – Madencilikte yerel katma değer:** Cevherin yerinde işlenmesi, nitelikli ara eleman yetiştirilmesi ve maden sahalarının rehabilitasyonu.
- **Eksen 3 – Yayla ve orman ürünlerinde değer zinciri:** Hayvancılık altyapısı, gıda işleme, ortak marka ve kooperatifleşme ile odun dışı orman ürünlerinin ticarileştirilmesi.
- **Eksen 4 – Bütünleşik doğa turizmi:** Turistik odak noktalarının rota ve paket ürün yaklaşımıyla birleştirilmesi, konaklama ve ziyaretçi altyapısının tamamlanması.
- **Eksen 5 – Gençler, kadınlar ve yaşlılar için sosyal kalkınma:** Mesleki eğitim, sosyal altyapı, kadın kooperatifçiliği ve yaşlılara yönelik mobil hizmetler.

4.3. Stratejik Projeler

1. Krom Cevherinin Yerinde İşlenmesi (P-M1, P-M2): Ferrokrom ve türev ürünlere yönelik yatırım fizibilitesinin hazırlanması ve yatırımcı çekme çalışmalarının, Aladağ MYO ile sektör arasındaki burs, staj ve istihdam protokolleriyle birlikte yürütülmesi. İlk adım: fizibilite çalışması. İlgili kurumlar: Kaymakamlık, madencilik firmaları, Çukurova Üniversitesi, Yatırım Destek Ofisi, ÇKA. **[M-1]**

2. Hayvancılık Değer Zinciri (P-H1, P-H5): Ruhsatlı mezbaha, düzenli hayvan pazarı ile süt toplama merkezi ve soğuk zincir altyapısının birlikte planlanması. İlgili kurumlar: Belediye, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, yetiştirici birlikleri, ÇKA. **[H-1, H-2, H-3]**

3. Aladağ Yayla Ürünleri (P-H6, P-H7, P-H8, P-H9, P-S12): Ortak kullanım gıda işleme atölyesi, bal dolum tesisi ve "Aladağ Yayla Ürünleri" ortak markasının kadın kooperatifi ve üretici kooperatifleri üzerinden işletilmesi; andız pekmezi, kozalak reçeli, yayla balı ve zahter için coğrafi işaret süreçlerinin

yürütülmesi. İlgili kurumlar: Belediye, Kaymakamlık, İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Halk Eğitim Merkezi, ÇKA. **[H-3, H-4, S-5]**

4. Aladağ Doğa Rotası (P-T6, P-T1, P-T4): Küp Şelalesi, Meydan Yaylası, Başkanın Çardağı, Akören ve diğer odak noktalarını birleştiren işaretli rotanın dijital rehber ve paket tur olarak sunulması; rota üzerindeki ziyaretçi karşılama ve parkur altyapısının tamamlanması. İlgili kurumlar: Belediye, Orman İşletme Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, ÇKA. **[T-2, T-3]**

4.4. Sorun–Proje Eşleştirme Matrisi

Aşağıdaki tabloda her sorun kodu; karşılık gelen projeler, ilgili kurumlar, olası finansman kaynakları, öngörülen vade ve öncelik düzeyiyle birlikte gösterilmektedir. Vade: K – kısa (0-1 yıl), O – orta (1-3 yıl), U – uzun (3 yıl ve üzeri). Vade, öncelik ve finansman bilgileri yol gösterici niteliktedir.

Kod	Sorun	Projeler	İlgili Kurumlar	Olası Finansman	Vade	Öncelik
A-1	İlçeye erişim zorluğu	P-A1, P-A2, P-A5	KGM, Adana BB	KGM ve belediye yatırım programları	O–U	Yüksek
A-2	Yol altyapısı ve afet riski	P-A1, P-A3, P-A4	KGM, Adana BB, AFAD	KGM; Adana BB	O	Yüksek
A-3	Mevsimsel nüfusun altyapıya baskısı	P-A5, P-A6, P-A7	ASKİ, Belediye, elektrik dağıtım şirketi	ASKİ; belediye	O	Orta
A-4	Kampüste ısınma sorunu	P-A8	İlçe MEM, doğal gaz dağıtım şirketi	MEB; dağıtım şirketi	K	Yüksek
H-1	Hayvan pazarı ve mezbaha yok	P-H1	Belediye, İlçe Tarım Md.	TKDK; belediye	O	Yüksek
H-2	Küçükbaşta yapısal sorunlar	P-H2, P-H3, P-H4, P-H5	İlçe Tarım Md., yetiştirici birlikleri	KKYDP; TKDK; ORKÖY	K–O	Yüksek
H-3	İşleme ve pazarlama altyapısı	P-H5, P-H6, P-H9, P-H10, P-H11, P-H13, P-H14, P-T15	Belediye, kooperatifler	ÇKA; TKDK; KOSGEB	O	Yüksek
H-4	Kooperatifleşme ve markalaşma	P-H7, P-H8, P-H12, P-H17, P-S12	Kooperatifler, Belediye, İl Ticaret Md.	ÇKA; TKDK	K–O	Yüksek
H-5	Sınırlı ürün çeşitliliği	P-H15, P-H16, P-H17, P-T7	İlçe Tarım Md.	KKYDP; ÇKA	O	Orta
M-1	Madencilikte katma değer	P-M1, P-M2, P-M5	Kaymakamlık, firmalar, ÇÜ	Yatırım teşvikleri; ÇKA	U	Yüksek
M-2	Maden sahalarının çevresel etkileri	P-M3, P-M4, P-M5, P-O7	Firmalar, İl Çevre Md., OİŞM	Firma kaynakları	O	Orta
O-1	Orman kaynakları ve ODOÜ	P-O1, P-O2, P-O3, P-O4, P-O5, P-H10	OİŞM, kooperatifler	ORKÖY; ÇKA	K–O	Orta
O-2	Orman yangını mücadele kapasitesi	P-O6	OGM, OİŞM	OGM	K	Yüksek
T-1	Tanınırlık ve tanıtım	P-T11, P-T12, P-T13, P-T14	Belediye, İl Kültür ve Turizm Md.	Belediye; ÇKA	K	Orta
T-2	Konaklama ve turizm altyapısı	P-T1, P-T2, P-T3, P-T4, P-T5, P-A3, P-A7, P-O5	Belediye, OİŞM, DKMP, özel sektör	ÇKA; özel yatırım	O	Yüksek
T-3	Rota ve ürünlerin bütünleşik olmaması	P-T6, P-T7, P-T8, P-T9, P-T10, P-T15	Belediye, tur operatörleri	ÇKA	K–O	Yüksek
S-1	Mesleki ve teknik eğitim eksikliği	P-S1, P-S14, P-M2	İlçe MEM, ÇÜ Aladağ MYO	MEB; ÇKA	O	Yüksek
S-2	Deprem hasarlı okullar, spor salonu	P-S2, P-S3	İlçe MEM, GSB	MEB; GSB	K–O	Yüksek

Kod	Sorun	Projeler	İlgili Kurumlar	Olası Finansman	Vade	Öncelik
S-3	Sosyal ve kültürel altyapı	P-S4, P-S5, P-S6, P-S7, P-S8	Belediye, Kaymakamlık, GSB	Belediye; GSB; ÇKA	O	Orta
S-4	Yaşlılara yönelik hizmetler	P-S9, P-S10, P-S11	İlçe Sağlık Md., SYDV, ASH İl Md.	Sağlık Bak.; ASHB	K	Yüksek
S-5	Kadınların ekonomik hayata katılımı	P-S12, P-S13, P-S15	HEM, Kaymakamlık, İl Ticaret Md.	ÇKA; KOSGEB	K–O	Orta

Kısaltmalar: AFAD – Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı; ASH İl Md. – Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü; ASKİ – Adana Su ve Kanalizasyon İdaresi; ÇÜ – Çukurova Üniversitesi; DKMP – Doğa Koruma ve Milli Parklar; GSB – Gençlik ve Spor Bakanlığı; HEM – Halk Eğitim Merkezi; KGM – Karayolları Genel Müdürlüğü; KKYDP – Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı; MEM – Milli Eğitim Müdürlüğü; OGM – Orman Genel Müdürlüğü; OİŞM – Orman İşletme Müdürlüğü; ODOÜ – Odun Dışı Orman Ürünleri; SYDV – Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı.

4.5. İzleme ve Sonraki Adımlar

Rapor bulgularının uygulamaya aktarılması için Aladağ Kaymakamlığı koordinasyonunda ve Ajansın katılımıyla eşleştirme matrisindeki projelerin altı ayda bir izlenmesi, stratejik projeler için öncelikle fizibilite aşamasının tamamlanması önerilmektedir. Projelerin uygulama aşamasında da çalıştayda benimsenen katılımcı yaklaşımın sürdürülmesi, sahiplenmenin ve sürdürülebilirliğin anahtarı olacaktır.